

Kristýna Hlavatá: *Studentské spolky na prahu 21. století (příklad studentských spolků v Tübingenu)*. Praha: FHS UK 2009, 61 s. + přílohy.

Kristýna Hlavatá se ve své bakalářské práci věnovala vybraným současným tübingenským studentským spolkům se záměrem popsat, jak tato tradiční společenství v současném globalizovaném světě fungují a jak na ně nahlíží jejich členové. Pro záměry své práce autorka v plné šíři aplikovala etnografický výzkum, tedy kombinaci různých způsobů dotazování, pozorování a analýzy dokumentů. Využila při tom svého studijního pobytu ve sledované lokalitě, ale zároveň se neváhala do terénu vrátit, stejně jako navázat kontakty se zástupci na obdobnou tradici navazujících českých studentských spolků. Zde vidím jeden z hlavních kladů předložené bakalářské práce: schopnost jít za výzkumným problémem a zároveň péči o prezentaci vlastního výzkumu v /českém/ prostředí, v jehož kulturním kontextu spolková činnost do značné míry pozbyla „tradičních“ významů.

Z teoretického hlediska jsou pro předmětnou práci jako klíčové prezentovány pojmy „tradice“, „identita“, „rituál“ resp. „slavnosti“ (Pešek 1995) a v závěru Sokolovo (2004) pojetí „společnosti“. V jejich výkladu autorka čerpá obvykle ze slovníků (Geist 1992, Velký sociologický slovník 1996) a učebnic (viz Sokol), nicméně natolik obratně, aby je mohla v dalším textu vcelku funkčně využívat. S ohledem na téma výzkumu by možná bylo na místě sledovat i rovinu kolektivní (resp. skupinové) paměti a jejího předávání (srv. např. Halbwachs 1992, Assmann 2001), jež by mohlo napomoci zasazení sledovaného tématu (otázka návaznosti na „tradiční“ koncept spolkové činnosti) do širšího rámce uvažování o konstrukci identit v soudobé společnosti.

Autorka ve vlastním textu postupuje vcelku promyšleně. V úvodních částech popisuje, jak se k danému tématu dostala, předkládá cíle výzkumu a nastiňuje strukturu vlastního výkladu sledované problematiky (s. 6-8). Zároveň se pozastavuje nad otázkou překladu (s. 8-9; v širším rámci výkladu srv. např. Geertz 2000 – škoda, že není odkazován) a v následném textu, jak už výše oceňuji, se důsledně drží výkladu daného tématu nejen v kontextu německého jazykového prostředí, ale i v kontextu českého kulturního prostoru. Druhý oddíl se věnuje vymezení pojmu „studentský spolek“, ukotveného dále v současném Tübingenu (s. 9-12) a třetí pak metodologickému pojetí vlastního výzkumu (s. 12-18). Zde je na místě vyzdvihnout především subjektivní reflexivitu – náhled do situace samotného počátku bádání, vstupu do terénu a výběru vzorku (byť zde by bylo možné polemizovat se záměrem samotné bakalářské práce – současné studentské spolky vs. výběr „těch nejpůvodnějších“ - s. 14n) . Méně je už reflektováno samotné nacházení se v terénu, tedy např. okolnosti zúčastněného pozorování spolkových slavností – nebylo by od věci popsat i to, jak se ta která komunita vůči autorčině participaci na sledovaných akcích stavěla. Čtvrtý oddíl (v samotném textu chybně číslovaný jako pátý – s. 18) je pak věnován historii samotných německých studentských spolků (s. 18-26).

Vlastní empirická část je pak členěna do oddílů „Jak se utváří identita členů studentského spolku“ (s. 26-35), „Dům studentského spolku jako jeho centrum (s. 35-41) a „Tradice“ (s. 41-55). Autorka tedy nejprve sleduje lineární posloupnost jednotlivých stupňů příslušnosti ke studentskému spolku (a zároveň vnitřní hierarchii dané komunity) s ohledem na reflexi členství ve spolku jeho současnými aktivními členy (srv. s. 7), dále se prostřednictvím etnografického popisu lokality (v tomto případě samotného spolkového domu) věnuje hmotné kultuře studentských spolků, skrze níž lze sledovat kulturní (a díky předchozímu oddílu též sociální i ekonomický), potažmo symbolický kapitál členství ve spolku, zpředmětněný písemnou i ústní tradicí (zde by snad byl na místě přesnější název kapitoly „Tradice“ ve smyslu právě bourdieovské reprodukce symbolického kapitálu /Bourdieu 1998/). Text pak prokládá exkurzy, jež se věnují typickým činnostem členů spolku (mensura, pití piva) a dalšími souvislostmi (vztah mužských spolků k ženám atp.). V některých místech bych očekávala poněkud důslednější popis (zejména postrádám popis vybavení soukromých pokojů – ale tam zřejmě autorka nezískala přístup), souhrnně lze nicméně oddíly

vzešlé z analýzy primárních dat hodnotit jako velmi kvalitní zhuštěný popis ve smyslu tzv. nové etnografie.

V závěru své práce pak autorka obratně shrnuje závěry svého bádání a pokouší se i o jejich ukotvení v širším teoretickém rámci prostřednictvím jednoho z výkladů filosofické antropologie (Sokol 2004), byť právě tuto aplikaci lze považovat za do jisté míry zbytečně zjednodušující.

Text je doplněn přílohami: jednak soupisem tübingenských studentských spolků a klasifikací německých studentských spolků dle jejich zastřešujících organizací, a dále velmi hutnou obrazovou přílohou (prostřednictvím poznámkového aparátu důsledně propojenou se samotným textem), která vedle dokumentace vlastních dat ilustruje i autorčin pohyb v terénu.

Z formálního hlediska je na místě vyzdvihnout velmi čtivý jazykový styl včetně vcelku důsledného odlišování emické a etické perspektivy (a to i s ohledem na autorčinu evidentní zaujatost tématem), logické a promyšlené členění textu a příloh. S ohledem na občasné gramatické chyby a germanismy by snad neškodila ještě jedna korektura textu, nicméně vzhledem k rozsahu textu neshledávám tuto výtku nikterak závažnou. Drobnou vadou na kráse je též pochybení ohledně odkazů na zdroje z Velkého sociologického slovníku a webové zdroje některých fotografií.

Celkově lze konstatovat, že Kristýna Hlavatá prostřednictvím své bakalářské práce prokázala, že je schopna se relevantně pohybovat na poli sociálních věd. Autorka dokáže i v poměrně „tradičním“ tématu nalézt zajímavý výzkumný problém, adekvátně jej metodologicky uchopit, rozpracovat a ve formě etnografického popisu i závěrů přenést do odlišného kulturního kontextu. Zároveň nelze pominout autorčinu erudici v německém jazyce. Navrhuji proto hodnotit bakalářskou práci Kristýny Hlavaté jako výbornou, s ohledem na některé výtky ve středním rozmezí této známky.

Praha, 17. března 2009

Mgr. Hedvika Novotná